

УДК 343.2:343.98

<https://doi.org/10.32703/2663-6352/2025-2-18-53-59><https://orcid.org/0000-0002-9383-4703>**Чорний Сергій Володимирович**

доцент кафедри приватного права

Навчально-наукового інституту «Юридичний інститут»

Київського національного університету імені Вадима

Гетьмана,

PhD в галузі права,

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ВЗАЄМОДІЯ» В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Анотація: У статті аналізується теоретико-правове розуміння поняття «взаємодія» в контексті публічного адміністрування. Взаємодія є важливою складовою ефективного функціонування публічної адміністрації та забезпечення належного виконання державних функцій. Автор зосереджує увагу на тому, як це поняття інтегрується в систему управлінських відносин, визначаючи його роль у взаємодії між різними органами державної влади, громадськими інститутами та громадянами.

Взаємодія в публічному адмініструванні відображає процеси співпраці та координації між суб'єктами адміністративної діяльності з метою досягнення загальнодержавних інтересів. Це співробітництво може мати різні форми: від адміністративного контролю до стратегічного партнерства у вирішенні державних завдань. Одним із важливих аспектів є формування правових механізмів, які забезпечують безперервне і ефективне функціонування взаємодії між органами публічної влади.

У статті також розглядається взаємодія як засіб реалізації принципів правового державного управління, зокрема принципу правової визначеності, прозорості, підзвітності та публічної участі. Особлива увага надається правовому регулюванню цього процесу, оскільки саме через нормативно-правову базу забезпечується ефективність та результативність взаємодії в публічному адмініструванні.

Поняття взаємодії в публічному адмініструванні має комплексний характер, оскільки включає як внутрішні, так і зовнішні аспекти. Внутрішня взаємодія охоплює координацію діяльності між різними органами публічної влади та їх підрозділами, в той час як зовнішня взаємодія передбачає співпрацю з громадянами, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами. Для забезпечення ефективної взаємодії важливими є налагодження механізмів зв'язку, контроль за виконанням обов'язків, а також спільне вирішення проблемних питань у рамках правових та управлінських процесів.

У результаті дослідження зазначається, що інтеграція принципів взаємодії у публічному адмініструванні є важливою умовою розвитку демократичних процесів у країні. Вона дозволяє значно підвищити рівень управлінської ефективності, забезпечити більш відкриту і прозору роботу органів влади та сприяти створенню умов для подальшого розвитку правової держави.

Ключові слова: взаємодія, публічне адміністрування, правове регулювання, державне управління, правова визначеність, публічна адміністрація, адміністративний процес.

Annotation: The article analyzes the theoretical and legal understanding of the concept of "interaction" in the context of public administration. Interaction is an essential component for the effective functioning of public administration and ensuring the proper execution of state functions. The author focuses on how this concept is integrated into the system of managerial relations, defining its role in the interaction between various state authorities, public institutions, and citizens.

Interaction in public administration reflects the processes of cooperation and coordination between subjects of administrative activity aimed at achieving national interests. This cooperation

can take different forms, from administrative control to strategic partnerships in solving state tasks. One of the important aspects is the formation of legal mechanisms that ensure the seamless and effective functioning of interaction between public authorities.

The article also considers interaction as a means of implementing the principles of legal state governance, in particular the principle of legal certainty, transparency, accountability, and public participation. Special attention is paid to the legal regulation of this process, as it is through the regulatory framework that the effectiveness and results of interaction in public administration are ensured.

The concept of interaction in public administration is complex, as it includes both internal and external aspects. Internal interaction involves the coordination of activities between different public authorities and their subdivisions, while external interaction involves cooperation with citizens, businesses, and other interested parties. To ensure effective interaction, it is important to establish communication mechanisms, monitor the fulfillment of duties, and jointly address problem issues within the framework of legal and managerial processes.

As a result of the study, it is emphasized that the integration of interaction principles in public administration is an important condition for the development of democratic processes in the country. It significantly improves managerial effectiveness, ensures a more open and transparent operation of government bodies, and contributes to the creation of conditions for the further development of the rule of law state.

Keywords: *interaction, public administration, legal regulation, state governance, legal certainty, public administration, administrative process.*

Постановка проблеми. Поняття взаємодії між органами, наділеними державою субординаційними повноваженнями на сьогодні не має єдиної концепції як в теорії права так і у практичній діяльності. Треба зауважити, що субординаційні відносини будуються на підставі прямого підпорядкування, з погляду взаємовідносин із органами публічного адміністрування. Субординація відбувається між органами, що перебувають у субординаційних структурних зв'язках, між якими існують відносини адміністрування та функціонують за принципом «вертикалізації». Незалежні друг від друга суб'єкти наділені владними повноваженнями перебувають у координаційних структурних зв'язках між собою. При взаємодії вони мають спільну мету для виконання.

Метою статті є розкриття питань взаємодії в системі публічного адміністрування.

Стан дослідження. Питання взаємодії суб'єктів публічної адміністрації в своїх наукових працях розкривали С.А. Анісімова, А.А. Вичугова, О.В. Кузьменко, Н.С. Чередніченко, В.Г. Чорна, Л.О. Федулова та ін.

Виклад основного матеріалу. Взаємодія в системі публічного адміністрування є однією з ключових складових ефективної державної політики та управління. У сучасному світі, де постійно змінюються економічні, політичні, соціальні та екологічні умови, важливість налагодження та вдосконалення взаємодії між різними органами влади, громадськими інституціями та іншими суб'єктами управлінських процесів стає дедалі очевиднішою.

Особливо актуальним це питання є в контексті глобалізації, інтеграції до міжнародних структур і впровадження реформ, які сприяють розвитку демократичних інститутів. Взаємодія між органами державної влади, місцевого самоврядування, організаціями громадянського суспільства та приватним сектором необхідна для досягнення прозорості, підзвітності, а також для забезпечення ефективності управлінських рішень.

В Україні, в умовах складних реформ у сфері публічного адміністрування, потреба в ефективній взаємодії між усіма гілками влади стає надзвичайно важливою для вирішення проблем, таких як управління публічними ресурсами, соціальний захист, інфраструктурні та екологічні питання. Крім того, процеси децентралізації, впровадження електронного урядування, а також взаємодія з міжнародними організаціями потребують чіткої координації і взаємодії між різними рівнями влади, що значно підвищує ефективність адміністративних процесів.

З урахуванням національних інтересів і світових тенденцій в управлінні, а також зростаючих вимог до публічного сектору, питання взаємодії в системі публічного адміністрування стає все більш важливим для забезпечення стабільного розвитку держави та її ефективного функціонування в умовах сучасних викликів.

Велика Енциклопедія визначає поняття «взаємодії» як процес впливу різних об'єктів один на одного, їхню взаємну обумовленість та зміну стану або взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого. Взаємодія являє собою вид прямого або опосередкованого, зовнішнього або внутрішнього відношення, зв'язків [1, с. 7].

Великий тлумачний словник сучасної української мови пропонує таке визначення: «взаємодія – це взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь, взаємний вплив тіл чи частинок, який зумовлює зміну стану їхнього руху» [2].

Філософське трактування поняття «взаємодія» базується на тому, це сутність взаємозв'язків між різними об'єктами для характеристики форм людського буття, людської діяльності і пізнання. У понятті взаємодія фіксуються прямі і «зворотні» впливи речей один на одного, обміни речовиною, енергією й інформацією між різними об'єктами, між організмами і середовищем, форми кооперації людей у різних ситуаціях співробітництва. Взаємодія охоплює прямі й опосередковані відносини між об'єктами і системами [3, с. 247].

Філософське трактування взаємодії передусім орієнтує на те, що відповідні процеси взаємодії визначають структурну організацію системи і порядок її об'єднання, поряд з іншими об'єктами, в систему вищого порядку [4, с. 21].

Науковці різних наукових шкіл теж мають різне трактування цього явища. Так, В.М. Круглий наголошує на тому, що взаємодія між будь-якими соціальними суб'єктами представляє собою комплекс всіх можливих взаємозв'язків між ними. Він підкреслює, що ці зв'язки є стійкими, об'єктивно визначеними та необхідними, залежать від функцій, які вони виконують, і можуть мати різноманітні форми, які не обмежуються кількісно та якісно у своєму зовнішньому прояві. Також, взаємодія являє собою процес і результат впливу, який суб'єкти взаємодії чинять один на одного [5, с.134].

Г. П. Цимбал доводить, що взаємодія при розслідуванні податкових злочинів являє собою узгоджену, цілеспрямовану в межах компетенції діяльність Державної податкової адміністрації з іншими правоохоронними органами, спрямовану на досягнення загальної мети, із застосуванням при її здійсненні необхідних засобів і методів, які передбачені законом і відомчими нормативними актами для виявлення, розкриття і розслідування злочинів у сфері оподаткування [6, с. 13].

Є. В. Жилін, розглядає взаємодію як форму взаємозв'язку між окремими взаємодоповнюючими елементами відкритої системи...відбувається процес обміну соціальними діями або більше суб'єктами [7, с. 36].

А.Р. Крусян зазначає, що взаємодія є основою та умовою встановлення найрізноманітніших зв'язків між об'єктами, включаючи причинно-наслідкові. Вона є основою будь-якої системи, що завжди передбачає зв'язок (у формі взаємодії) її елементів, компонентів. Відповідно системність як представленість взаємодії об'єктів у всіх її зв'язках та відносинах є також характеристикою взаємодії. Виходячи з того, що взаємодія – це процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, який породжує їхні взаємообумовленість та зв'язок [8, с. 51].

І. Л. Олійник, досліджуючи поняття «взаємодія», розглядає її як застосовану на нормативних актах, взаємозалежну, погоджену за місцем і часом діяльність декількох її суб'єктів, спрямовану на виконання загального завдання зміцнення законності та правопорядку у боротьбі зі злочинністю. При цьому зазначає, що взаємодія – це обмін результатами діяльності, у процесі якої важливо не тільки здійснити обмін інформацією, а й організувати обмін діями, спланувати загальну діяльність [9, с. 10].

Щодо поняття взаємодії з позиції публічного адміністрування, то необхідно зауважити, що під цим трактуванням розуміється управлінська функція, яка спрямована на переведення

системи від індивідуальної до спільної, узгодженої за місцем, часом і метою діяльності, і як процес обміну інформацією.

О.М. Бандурка стверджує, що управління являє собою такий процес взаємодії сторін, при якому одна з них чинить вплив на другу, друга ж виявляється здатною сприйняти такий вплив і будувати свою поведінку відповідним чином [10, с. 13].

І.М. Паньоко визначає взаємодію як управлінське явище, що забезпечує взаємозв'язок керуючої системи (суб'єкт управління) і тієї системи, якою керують (об'єкт управління) [11, с. 8].

Адміністративний (управлінський) підхід дозволяє виявити: 1) системні ознаки взаємодії публічної адміністрації щодо реалізації компетенції; 2) елементи взаємодії публічної адміністрації щодо реалізації компетенції; 3) засоби підтримання взаємодії публічної адміністрації щодо реалізації компетенції; 4) форми зв'язків між взаємодіючими суб'єктами; 5) підстави диференціації функцій публічної адміністрації щодо реалізації компетенції.

Взаємодія є діалектичною єдністю боротьби та співробітництва, яка знаходить свій прояв у динамічному, перемінному процесі пульсації, періодичної зміни позитивного та негативного спрямування. Базуючись на філософському понятті взаємодії, інші науки деталізують певні аспекти цього процесу, акцентуючи увагу на методологічно необхідних для даної науки проявах взаємодії. Як вже зазначалось, взаємодія – це динамічне явище, яке відбувається на підставі певної діяльності суб'єктів та за загальними законами діалектики. І в той же час явище, що зумовлює створення та розвиток нової впорядкованої якості – певної структурної одиниці – системи, приведення якої у відповідність із соціально бажаним станом є метою соціального управління [12; 13]. Саме взаємодія є основним фактором побудови структури, тим інтегруючим началом, за допомогою якого здійснюється об'єднання елементів у певний тип цілісності.

Наведене вище дає впевненість стверджувати, що на сьогодні відсутнє у науковому просторі однозначне сприйняття терміну «взаємодія», в той же час ми можемо виокремити спільні ознаки, що випливають з наведених підходів щодо розуміння зазначеного поняття:

- виникає в результаті спільних дій відповідних суб'єктів;
- характерним є спільна мета, завдання та цілі діяльності;
- має характер координаційних відносин суб'єктів, що має незалежний, рівноправний;
- притаманна взаємопогодженість дій у реалізації мети;
- інформаційна забезпеченість суб'єктів взаємодії;
- різний правовий статус суб'єктів у системі взаємодії.

Відповідно до виокремлених ознак можна зазначити, що **взаємодія – це співпраця суб'єктів на підставі взаємодопомоги їх структурних частин та елементів, спрямована на досягнення спільної мети та виконання поставлених завдань.**

Взаємодія передбачає процес обміну інформацією, ресурсами, знаннями та іншими елементами, що сприяють ефективному досягненню цілей. У цьому контексті кожен суб'єкт взаємодії, будь то органи влади, організації або інші учасники, має свої власні функції та завдання, які, однак, потребують скоординованих дій для досягнення загального результату.

Вважаю, що ключові моменти взаємодії в системі публічного адміністрування є:

1) взаємодія в публічному адмініструванні забезпечує ефективну координацію між різними державними органами (виконавчою, законодавчою, судовою владою), що сприяє узгодженому виконанню державних функцій та досягненню стратегічних цілей;

2) одним із основних аспектів взаємодії є безперервний обмін необхідною інформацією та ресурсами між різними інституціями. Це дозволяє оперативно реагувати на зміни в соціально-економічному середовищі та забезпечувати ефективне виконання публічних функцій;

3) взаємодія між різними підрозділами, установами та організаціями в системі публічного адміністрування сприяє гармонізації інтересів та зменшенню конфліктів, що може виникати між різними інституціями або рівнями влади;

4) важливим елементом взаємодії є правова та нормативна база, яка регламентує процеси співпраці між органами державної влади, організаціями, а також між державою та громадянами. Встановлення чітких процедур та стандартів є необхідним для забезпечення прозорості та ефективності взаємодії;

5) взаємодія в публічному адмініструванні передбачає ефективні механізми контролю та підзвітності, що дозволяє забезпечити належний рівень прозорості в діяльності органів влади та уникнути корупційних проявів;

6) взаємодія в системі публічного адміністрування також передбачає співпрацю з іншими секторами, такими як приватний сектор, громадські організації, міжнародні установи тощо. Це дозволяє об'єднати зусилля для вирішення комплексних завдань на рівні держави;

7) взаємодія повинна бути гнучкою і здатною до адаптації до змін у зовнішньому середовищі (економічних, політичних, соціальних). Цей момент є особливо важливим в умовах глобальних викликів і кризових ситуацій;

8) взаємодія в публічному адмініструванні також включає залучення громадськості до процесів ухвалення рішень. Встановлення механізмів зворотного зв'язку і врахування думки громадян є важливим аспектом сучасного публічного управління.

Глобалізація, як складний процес взаємодії країн та регіонів, істотно змінює не лише економічну, але й соціокультурну та політичну сферу. В умовах глобалізації межі між країнами стають менш значущими, що призводить до інтенсивнішої взаємодії на міжнародному рівні. Взаємодія між різними країнами набуває нового характеру, коли на передній план виходить необхідність розв'язання спільних проблем, таких як зміни клімату, економічна стабільність, боротьба з глобальними епідеміями, тероризмом і забезпеченням прав людини.

В умовах глобалізації різні країни прагнуть інтегруватися в глобальну економічну, політичну та соціальну структуру. Це сприяє розвитку нових форм співпраці, таких як міжнародні організації (ООН, СОТ, ЄС, АСЕАН тощо), які виступають платформами для переговорів, вирішення конфліктів та сприяння економічному розвитку через вільну торгівлю, інвестиції та технологічні інновації.

У глобалізованому світі важливу роль відіграє культурна взаємодія. Технології, які сприяють глобальній комунікації, дозволяють людям з різних куточків світу взаємодіяти, обмінюватися ідеями та досвідом. Це сприяє розширенню культурних горизонтів, зближенню різних світоглядів та формуванню спільних цінностей. Проте одночасно це створює певні виклики, такі як збереження культурної ідентичності та адаптація до змін у глобальному контексті.

Політична взаємодія в умовах глобалізації сприяє розвитку міжнародних відносин, створенню нових форм співпраці між державами. Водночас, зростаюча взаємозалежність між країнами може призвести до конфліктів інтересів, політичних суперечок та геополітичної напруги. Важливим аспектом є пошук діалогу між різними політичними системами та державами для уникнення конфліктів і досягнення глобальних цілей, таких як мир і стабільність.

Економічна взаємодія у глобалізованому світі включає в себе міжнародну торгівлю, фінансові потоки, рух капіталу та робочої сили. Взаємодія між країнами у цьому контексті базується на пошуку ефективних механізмів розвитку ринків, усунення бар'єрів для бізнесу, впровадженні інновацій та збереженні сталого економічного зростання.

Інтернет, соціальні мережі, технології зв'язку й електронна комунікація змінили характер взаємодії між людьми, організаціями та державами. Це дозволяє на глобальному рівні швидко обмінюватися інформацією, сприяти міжнародному діалогу, розвитку громадянських ініціатив і реалізації спільних проектів у різних сферах - від науки до культури.

Таким чином, глобалізація впливає на взаємодію не тільки між державами, але й на рівні окремих людей, що сприяє зростанню взаємозалежності у світі. Однак для успішної інтеграції та розвитку необхідно забезпечити баланс між збереженням національних і

культурних особливостей і досягненням спільних глобальних цілей. Взаємодія в умовах глобалізації вимагає гнучкості, відкритості до нових ідей, а також здатності до співпраці для досягнення спільного блага в умовах все більш складних і взаємозалежних міжнародних відносин.

Взаємодія може мати внутрішній та зовнішній характер, відповідно зазначеного змінюється мета та завдання взаємодії.

Внутрішня взаємодія в системі публічного адміністрування передбачає координацію та співпрацю між органами державної влади, місцевого самоврядування, а також державними установами, що функціонують на різних рівнях управлінської ієрархії. Така взаємодія має на меті забезпечення ефективного управління ресурсами, прийняття обґрунтованих рішень та реалізацію державної політики в різних сферах: економічній, соціальній, екологічній, правовій. Внутрішня взаємодія включає такі елементи, як обмін інформацією, координація дій, підтримка міжвідомчих комісій, інтеграція різних державних функцій та забезпечення оперативності в процесі виконання адміністративних процедур.

Основною особливістю внутрішньої взаємодії є те, що вона спрямована на забезпечення безперервності функціонування адміністративних систем і стабільності всередині країни. Вона охоплює як вертикальні зв'язки між міністерствами, відомствами та органами місцевого самоврядування, так і горизонтальні зв'язки між окремими державними установами, що працюють у конкретних сферах, таких як охорона здоров'я, освіта, правоохоронна діяльність тощо. Успішна внутрішня взаємодія забезпечує своєчасну реалізацію державних програм і реформ, усунення бюрократичних бар'єрів та підвищення рівня ефективності публічного адміністрування.

Зовнішня взаємодія охоплює співпрацю між органами державної влади та іншими суб'єктами, які знаходяться поза межами національної адміністративної системи, такими як міжнародні організації, іноземні уряди, приватний сектор та громадянське суспільство. Зовнішня взаємодія має за мету інтеграцію національних адміністративних структур у міжнародні процеси, адаптацію до світових стандартів, виконання міжнародних зобов'язань, а також вирішення глобальних проблем, таких як зміна клімату, тероризм, міжнародні конфлікти, правові питання.

Особливість зовнішньої взаємодії полягає в тому, що вона передбачає визнання і врахування інтересів та потреб інших держав і міжнародних інституцій. Для цього необхідна не лише координація на рівні урядів, але й активна участь у міжнародних організаціях, таких як ООН, ЄС, ВООЗ, Світова організація торгівлі та інші. Зовнішня взаємодія часто пов'язана з виконанням міжнародних угод та договорів, фінансовою допомогою, обміном технологіями та досвідом, а також захистом інтересів країни на міжнародній арені.

Основною відмінністю між внутрішньою та зовнішньою взаємодією є контекст і масштаби застосування. Внутрішня взаємодія є обмеженою межами держави, вона фокусується на вирішенні національних проблем та інтеграції державних інститутів у межах однієї країни. Зовнішня взаємодія, у свою чергу, має міжнародний контекст і вимагає врахування міжнародних норм та стандартів, а також участі в глобальних процесах, що визначають політичну та економічну стабільність країни на світовій арені.

Іншою важливою особливістю є те, що внутрішня взаємодія зазвичай є більш формалізованою через національні нормативно-правові акти, тоді як зовнішня взаємодія потребує дипломатичних зусиль, переговорів і узгодження з міжнародними партнерами, що інколи ускладнює процес досягнення угод і реалізацію зовнішніх політик. Обидва види взаємодії взаємопов'язані, і їх ефективність значною мірою залежить від того, наскільки добре вони інтегровані в загальну стратегію державного управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Етимологічний словник української мови. Т.IV. Н-П. Київ, Наукова думка, 2003. 653 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Олійник І.Л. Взаємодія міліції (поліції) країн учасників СНД у боротьбі зі злочинністю і правопорушеннями: проблеми та перспективи співробітництва. Вісник Луганської Академії внутрішніх справ. 2003. № 2. с. 246-254.
4. Ященко Т. М. Співвідношення понять «взаємодія» та «взаємовідносини» в системі державного управління. Методологія, теорія та історія державного управління. 2017. №2. С. 19-26.
5. Круглий В.М. Теоретико-правові засади взаємодії працівників оперативних підрозділів органів внутрішніх справ з населенням. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. 2002. №3. Ч.2. С.131-139.
6. Цимбал Г. П. Взаємодія як умова забезпечення виявлення і розслідування податкових злочинів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза». К., 2005. 19 с.
7. Жилін Є. В. Сутність та особливості взаємодії об'єднань громадян з органами державної влади. Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство. 2012. Т. 17. Вип. 7. 220 с.
8. Крусян А.Р. Взаємодія місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування: навч. посіб. Одеса, Юрид. літ., 2001. 164 с.
9. Олійник І. Л. Організаційно правові засади взаємодії міліції (поліції) країн учасниць СНД у боротьбі з правопорушеннями: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец: 12.00.07. «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Ірпінь, 2005. 26 с.
10. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Х.: «Основа», 1996.
11. Паньонко І.М. Основи управління в органах внутрішніх справ: навч. посібник. Львів, 1998. 132 с.
12. Чорний С.В. Поняття та особливості взаємодії в системі діяльності публічної адміністрації. Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 10–11 грудня 2021 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2021. С.94-99.
13. Чорний С.В. Поняття та особливості взаємодії підрозділів НЦБ Інтерполу в Україні з правоохоронними органами України. Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 17–18 грудня 2021 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2021. С.158-162.